

ըլլալով կը տեսնուի մարմին մը , որ կազմա-
կերպուած է ատուերի մէջ , կը գործէ ատանց
ազմուկի , ատանց լրագրական պոռոտախօսու-
թիւններու , եւ տարիի մը չափ ատեն գործու-
նէութիւն մը կ'ունենայ , ամենալուրջ պայ-
մաններու մէջ , ատանց որ ո եւ է մէկը զայն
իմանայ , եւ կը զայն հրապարակէ միմիայն
այն վայրկեանին ուր հարկաւոր էր հրապա-
րակել եւ այնպիսի պայմաններով որոնք
օգտակարադոյններն էին , Ոչ մէկ որոշ ծանո-
թութիւն ունինք այս գործիչ մարմնոյն վրայ ,
բայց գոհունակութեամբ մատնանիւ կ'ընենք
այս մէկ քանի «յատկութիւնները» , որոնք
հազուադէպ են եղած մեր մինչեւ հիմակուան
գործունէութեանը մէջ , ճշմարիտ «գաղտնի
ընկերութիւն» մըն է որ ունինք գիտացնիս-
ինչպէս կը բաղձալինք որ ըլլային հայ յեղա-
փոխական գործիչ մարմինները :

—Վերջին հետազրէ մը կ'իմանանք թէ Զարը
մտադիր է առաջարկել որ նոր Համաժողով մը
գումարուի՝ մասնաւորապէս Արեւելեան խնդ-
րոյն լուծմամբը զբաղելու համար : —Ամենայն
վերապահութեամբ կը հրատարակենք այս հե-
ռազիրը , որ ոչ մէկ կերպով զեռ չհաստա-
տուեցաւ :

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

— 00 —

—Մամուրեանի Յոքեւա՛նք — Իգմիրի Հայերը
ամենագեղեցիկ զաղափար ունեցած են Մատ-
թէոս Մամուրեանի յրեւելանը տնեկու : Արդէն
կազմուած է մասնաժողով մը , նախագահ ու-
թեամբ Իգմիրի առաջնորդ Մելիքիսեղեկ Մու-
րատեանց եպիսկոպոսին , եւ կանոնադիրը ցը-
րուած են ամէն կողմ — Յոքեւա՛նքին հանդէսը
պիտի կատարուի յառաջիկայ հոկտեմբեր 17/29ի
կիրակի օրը : Դրամական եւ այլ նուէրները ,
հեռագիրները , ուղերձները եւ ամէն տեսակ
թղթակցութիւնները , որք պիտի արձանագը-
րուին եւ ապա մասնաւոր տեղեկագրով հրա-

տարակուին , պէտք է ուղղուին նախագահին
հասցէին

Monseigneur Melchisedec Mouradantz
SMYRNE

Մամուրեան մեր ժամանակակից գրականու-
թեան ամենէն յարգելի ղեմքերէն , մէկն է ,
այնքան ծանօթ կովկասի հայոց որքան թըր-
քահայոց , եւ ապահով ենք որ միահաղոյն
մեծարանքի արտայայտութիւն մը պիտի դայ
պսակել արամիտ ու աշնուախոհ գրադէտին ,
անձնուէր ու բազմաբղիւն ուսուցչին
երկարատեւ գործունէութիւնը : —Անանիսի
ժողովայն թիւերէն մէկուն մէջ պիտի հրատա-
տարակենք ուսումնասիրութիւն մը Մամուր-
եանի գրական գործին վրայ :

—Մանուկեանի նոր աշխատքիւնը — Յու-
նիս շէն շարաթ օրը , Մաթիա Տիւվալ Կե-
սարանական Ընկերութեան ներկայացուց
Նրուանգ Մանուկեանի մէկ նոր աշխատ-
ութիւնը : Մանուկեան յաջողած է վերջաւո-
րական կոճակներ (boutons terminaux) եւ
շրջաբլջային ճիւղաւորումներ (arborisations
pericellulaires) տեսնել՝ շրջապատային (péri-
phérique) զգայութիւնները (մասնաւորապէս հո-
տոտելիքի զգայութիւնները) ուղեղին հազոր-
դելու պաշտօնն ունեցող ընթինքուն մարմնոյն
վրայ , այս տարրինապէս չահեկան շարակա-
րութիւնը կը ցուցնէ թէ ուղեղէն եկած գրգռ-
ումները կրնան ջգային ընթինքուն մարմնոյն
վրայ ներգործել , եւ հետեւաբար , Տիւվալ-
Մանուկեանի զօրկածին համեմատ , ջգային գրգռ-
ումութիւնները ընդունելու գործադրութեան մէջ
կանոնաւորի դերը կատարել :

Հազարդելէ յետոյ այս աշխատութիւնը ,
Գ. Տիւվալ իր գոհունակութիւնը արտայայ-
տեց այն շատ նպատաւար ընդունելութեան
համար որք Մանուկեան-Տիւվալ վարկածը
դրած է մէկ քանի մեծանուն գիտուններու
քով , եւ միանգամայն ցաւ յայտնեց որ մեծա-
ւիտի ծանօթ բրոֆեսորը , իր նոր հրա-
տարակած Զղային դրութիւն հատորին մէջ
Մանուկեան-Տիւվալ վարկածին զապափութեամբ
իւրացուցած է՝ ատանց հեղինակները յի-
շելու :

Հրատարակումն է վեր դեռ տարի մը չանցած՝
Մանուկեանի վարկածը դատական գրքի մը մէջ
կը զետեղուի արդէն , ու Ռընոյի պէս բրոֆե-
սոր մը զայն իւրացնելու կը փորձուի . ասի

ամենէն շօշափելի ապացոյցն է ա՛յն փայլուն ու արագ յաղողութեան զոր այդ վարկածը գտած է :

—Տր. Վահրամ Թորգոմեանոր մեր հասարակութեան ծանօթ է հայ հին ու նոր բժիշկներու վրայ իր հրատարակած բազմաթիւ կենսադրական ուսումնասիրութիւններով : Եւ լսելու 25ի երեք շաբթիօրը Բարիքի Բժշկական Ակադեմիային նիստին մէջ կարգապէս աշխատութիւն մը ժ.Ռ. դարու հայ բժիշկ Մխիթար Հերացիին եւ անոր Մխիթարոսիքին ջերմանց գործին վրայ : Տր. Թորգոմեան յայտնեց որ մտադիր է քիչ ատենէն բժշկական Ակադեմիային ներկայացնել Հերացիի գործին ֆրանսերէն թարգմանութիւնը : «Պ. Թորգոմեանի աշխատութիւնը կը գրէ Պիլլըքին Մոնթիլյոյ լրագիրը, շատ կարեւոր է սա տեսակէտով որ նոր էջ մը կ'աւելցնէ Ասիոյ հին բժշկագիտութեան պատմութեան մէջ . եւ արգարեւ, առաջին անգամ է որ բժշկական տարեգրութեանց մէջ կը կարգանք անունը հայ բժիշկի մը, որ իր արուեստովը, իր գիտութեամբը եւ իր բազմաթիւ աշխատութիւններովը իր փառահալութեան յառաջընթացը իր շատ նպատակ է, ինչպէս կը վկայեն Վիքթոր Լանկլուս, Տիւլուսիէ եւ Ալիշան » Զերմառէս կը փափաքէր՝ Տր. Թորգոմեանի այս կարեւոր աշխատութիւնը գրքի ձեւով հրատարակուած տեսնելու :

—Ուրախութեամբ իմացանք որ Պ. Յովհաննէս Արթիւրեան, նախկին չրջանաւարտ Պոլսոյ Աղապարի Կեդրոնական Վարարանին, փայլուն յաղողութեամբ մը անցուցեր է իր տղեթորութեան թէզը Նանսիի բժշկական համալսարանին մէջ եւ այդ քաղաքը հաստատուելու է իր բժիշկ, իր ուսանողութեան չրջանին մէջ : Պ. Արթիւրեան ունեցած է հանրային գործունէութիւն մը մեծապէս օգտաւէտ եւ ուշիմ : Պոլսոյ Հայրենիքի լրագրին մէջ հրատարակած իր կարգ մը յօդուածներովը մեր հասարակութեան ճանչցուած է Ֆրանսայի կարգ մը կըրթական ու արուեստագործական հաստատութիւնները, ու միանգամայն հայ ժողովուրդը Ֆրանսացուց ճանչցնելու այլ եւ այլ փորձեր ըրած է : Նանսիի գլխաւոր թերթերէն մին, Լը Բուրսէ քը չէնք, կը գրէ, «Պ. Արթիւրեան որ յաղողութեան անցուց իր տղեթորութեան թէզը, անծանօթ է ինչ է մեր ընթերցողներէն շատերուն համար : Նոր բժիշկը

որ հայ է ազգութեամբ, Ֆրանսա գրտունելէն ի վեր իր պարապոյ ժամերը յատկացուց մեր հայրենակիցներն ու մեր երկիրը իր հայրենակիցներուն ճանչցնելու՝ բազմաթիւ յօդուածներով բժշկական ու դիտական համալսարաններուն, քիմիական էնսթիթիւին, արուեստագիտական դպրոցի վրայ, եւ Լը Բուրսէ քը չէնք շատ անգամ առիթ ունեցած է անոնցմէ հատուածներ հրատարակելու, նմանապէս հրատարակած ենք իր մէջ յօդուածը որով կ'առաջարկէր որ ֆրանսական «էքզը նորմալ»-ներուն մէջ կառավարական թոշակներ հաստատուէր ապագայ հայ դատարաններու համար, որպէս իր ասոնք, ֆրանսական գաղափարներով տողորուած, իրենց երկրին մէջ լաւագոյն օժանդակները ըլլան մեր սկզբունքներուն եւ մեր Արեւելքի շահերուն : Այս նպատակով դիմումներ ըրաւ Պ. Յովհաննէսի մօտ, եւ նոյն իսկ իր յօդուածներուն հետեւանքով Հայրենիքի լրագիրը հանգանակութիւն մը բացաւ ի նըպատ չորս հայ դատարանականներու որոնք եկան Նանսիի դատարանականներու «էքզը նորմալ»ին դռներուն հետեւելու . վերջապէս, Հայաստանը մեղի ճանչցնելու համար, բանախօսութեանց շարքեր եւ բարեգործական նուագահանդէսներ կազմակերպեց ջարդերու զոհերին ի նպատակ, ինչպէս կը տեսնուի, Պ. Արթիւրեան գիտցած է իր ծննդավայր հայրենիքին համար ունեցած սէրը միացնել իր որդեգրած հայրենիքին համար ունեցած անձնութեանը »

—Հայ երաժշտիքի Ներսիսյանի մեր «Նոր. Դար» մէջ կը կարգադրէ թէ յունիս 14ին Պերլինի Եւրոպեայ երաժշտանոցին դահլիճին մէջ տեղի ունեցեր է հայկական երաժշտութեան շատ փայլուն նուագահանդէս մը, Հայր Կոմիտաս վարդապետ Գեորգեանի ձեռքով կազմակերպուած, առաջարկութեամբ Միլադապարի Երաժշտական Ընկերութեան նախագահ Եւ Պերլինի համալսարանին երաժշտութեան ուսուցիչ Պ. Միլադապարիի : Կոմիտաս դասախօսութիւն մը կարդացեր է հայ եկեղեցու պատմութեան եւ հայ եկեղեցական ու ժողովրդական երաժշտութեան վրայ, որմէ յետոյ չորս հօդիւք բազկացած խումբ մը զոր Հ. Կոմիտաս պատրաստած էր, երգեց է բազմաթիւ կտորներ Հայոց եկեղեցական երգերէն եւ ժողովրդական խաղերէն . ի վերջոյ Հ. Կոմիտաս երգեր է քրդերէն, արաբերէն, պարսկերէն եւ թրքերէն

երգեր ու հայկական պարերգներ, եւ օտար ու հայ երգերուն երաժշտութեան բաղդատական ուսումնասիրութիւն մը ներկայացուցեր է : Ունկնդիրները խանդավառ ընդունելութիւն մը ըրեր են այս նուագանդէսին որ պերլինեան հասարակութեան համար հետաքրքրաշարժ նորութիւն մըն էր :

Միեւնոյն ատեն, կ'իմանանք թէ Պ. Եղիազարեանց, քաջալերուած իր առաջին փորձին գոտած յաջողութենէն, մտադիր է յառաջիկայ ձմեռ շատ աւելի կատարելագործուած ու ընդարձակ ծրագրով մը շարունակել հայ երաժշտութիւնը Թրանսացոց ճանչցնելու մեծապէս գովելի գործը : Արդէն Ռէյերի, Մասնէի, Պիւսիօ-Տիբուտէի պէս երաժշտական անձնաւորութեանց աջակցութեան խոստումը յաջողութիւն է ընդունել, եւ երգչինքուն հռչակաւոր խմբապետը, Պ. Շարլ Պորտ, յանձն առեր է իր խումբովը մասնակցել այդ հայկական նուագահանդէսներուն : Այս պայմաններուն մէջ, կարելի է շատ փայլուն յաջողութիւններ յուսալ, եւ կը հրաւիրենք Բարեղի հայ գաղթականութիւնը որ հարկաւոր նիւթական օգնութիւնը չզլանայ այս կարեւոր ձեռնարկին :

— Բարեղի Հայ Ուսանողաց Միութեան ժողովարարին մէջ, մայիս, յունիս, յուլիս ամիսներուն տեղի ունեցան երեք բանախօսութիւններ. Պ. Վաղարշակ Մեսրոպեան խօսեցած Բուսական քիմիին վրայ, Պ. Տիգրան Եսայեան՝ Ողեհարցութեան վրայ, եւ Պ. Մարտոտ Միհրդատեանց իրեն նիւթ առաւ «Հիւլէն եւ Տիեզերքը» :

— Այշիվ տը Եկօրօրժի գիտական հանդէսը իր այս տարուան 39րդ թուով հրատարակեց մեր աշխատակից Տր. Պօղոս Քօլօբանի մէկ աշխատութիւնը «Արեւնին թունաւորութիւնը վերնտուրեան մէջ» (La toxicité du sang dans l'épilepsie) :

— Ռըվիւ Անսիքլոքէսիֆ չաբաթաթերթը հրատարակեց իր յուլիս 8ի թուով Հայոց արդի գրականութեան վրայ յօդուած մը Ա. Զօպանեանի, Նոյն թերթը իր 1898ի օգոստոս 27 եւ սեպտ. 3 թիւերով հրատարակած էր ուսումնասիրութիւն մը, նոյն հեղինակէն, Հայոց հին գրականութեան վրայ : Այս յօդուածին կ'ընկերական լուսանկարները Հ. Արսէն Բազրատունիի, Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի, Գեոր. Ա. Այսինեանի, Խաչատուր Աբովեանի, Գ. Արծ-

րունիի, Բաֆֆիի, Պետրոս Աղամեանի, Շիրվանդադէի, Պէշիկթաշեանի, Յովհաննէս Շահնազարի, Լեւոն Բաշալեանի եւ Վահրամ Սվաճեանի :

— Ռըվիւ Տէ Ռըվիւ հանդէսը հրատարակեց իր յուլիս 15ի թուով մեծապէս շահեկան յօդուած մը՝ «Թուրքիան կրնայ ապրիլ» տիտղոսով : Անսիքլոքէսի Ժողովարարութիւնով պիտի հրատարակենք Թարգմանութիւնը խորաթափանց պատմաբանի ու վարպետ գրագէտի այդ սքանչելի էջին :

— Պերլինի հայ ուսանողութիւնը կը խնդրէ մենէ ծանուցանել հետեւեալը. — Գրիգոր Թուքաթեան անունով Սամսոնցի հայ երիտասարդ մը այս տարուան փետրուարին Պերլին կը կը հասնի՝ յատարարելով թէ ուսանող պիտի ըլլայ այնտեղ. այդ պատրուակով կը յաջողի շատ մը ուսանողներ խաբել, փոխ գրամ առնել, ուսանողական օգնութեան դրամարկղէն դուստար մը կը կորցէ, անորոշ բարեգործական նպատակի մը համար անձէ մը բաւական դրամ կը խլէ եւ յանկարծ օր մը կ'անհերեւութանայ անվրձար թողով իր բնակավայրին վարձքը եւ իր յաճախած ճաշարաններուն պարտքերը, (700 մարք ընդամէնը) : Պերլինի ուսանողութիւնը, հայ ուսանողութեան պատիւը արատաւորող այդ սրիկային ընթացքէն զայրացած, պարտք կը համարի հրապարակել անոր անունը ու վարձմունքը, որպէսզի այդ պարտքը միեւնոյն խաղը ուրիշ տեղ ալ չկրկնէ :

Paris. — Imp. Ve ALBOUR, 75, avenue d'Italie.

Le Gérant : GEORGES WALINE.